

Høringsnotat om forslag til endringer i opplæringsloven

Innhold

1	Innledning.....	2
2	Innføring av praksisbrevordning i alle fylker	2
2.1	Bakgrunnen for forslaget	2
2.2	Gjeldende rett.....	3
2.3	Departementets vurderinger.....	4
2.3.1	Standardisert grunnkompetanse	4
2.3.2	Praksisbrevkandidatens rett til videre opplæring	5
2.3.3	Praksisbrev i alle fylker.....	7
2.4	Departementets forslag	8
2.5	Økonomiske og administrative konsekvenser	8
2.6	Forslag til ny lovtekst.....	9
2.7	Merknader til lovforslaget.....	15
3	Godkjenningsordning for utenlandsk fagopplæring.....	18
3.1	Bakgrunnen for forslaget	18
3.2	Gjeldende rett.....	18
3.3	Departementets vurderinger.....	19
3.4	Departementets forslag	20
3.5	Økonomiske og administrative konsekvenser	20
3.6	Forslag til ny lovtekst.....	21
3.7	Merknader til lovforslaget.....	21

1 Innledning

Kunnskapsdepartementet legger med dette frem forslag til endringer i lov 17. juli 1998 nr 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova).

Høringsnotatet inneholder følgende forslag:

- Innføring av praksisbrevordning i alle fylker (kap. 2)
- Godkjenningsordning for utenlandsk fagopplæring (kap. 3)

Departementet ønsker høringsinstansenes synspunkter på forslagene.

2 Innføring av praksisbrevordning i alle fylker

Forslaget går ut på å innføre praksisbrevordningen, en toårig praktisk opplæring, som et supplement til ordinær yrkesfaglig videregående opplæring. Departementet foreslår at praksisbrevordningen skal være et tilbud i alle fylkeskommuner.

2.1 Bakgrunnen for forslaget

Skoleåret 2007–2008 startet forsøksordningen med praksisbrev – en yrkesfaglig opplæringsordning med sikte på en kompetanse på et lavere nivå enn fag- og svennebrev. Forsøket hadde til hensikt å bedre gjennomføringen i videregående opplæring, og var basert på et toårig praktisk opplæringsløp med stort innslag av opplæring i bedrift. Bakgrunnen for forsøket var et utvalgsarbeid¹, som senere ble fulgt opp i Meld. St. 16 (2006–2007).

Opplæringen i forsøket var basert på et mindre utvalg kompetansemål fra de ordinære læreplanene for programfag, kombinert med opplæring i fellesfagene norsk, matematikk og samfunnsfag. Målgruppen i forsøkene var elever som fra grunnskolen hadde dårlige resultater, høyt fravær, men som ikke hadde lærevansker, og som man antok ville kunne oppnå kompetansemålene ved en mer praktisk og motiverende opplæring. I forsøkene ble det også lagt til grunn at kandidatene som fullførte praksisbrevet etter to år, skulle kunne gå over til ordinær lærlingordning og oppnå full kompetanse etter to år i lære, dersom de også fullførte de manglende fellesfagene samtidig.

NIFU evaluerte forsøket med praksisbrev som tiltak mot frafall i perioden 2008–2011². Halvparten av de totalt 51 deltakerne i praksisbrevforsøket hadde strykkarakter eller ikke vurdert i ett eller flere fag fra grunnskolen, og ellers et generelt lavt karakternivå og høyt fravær. Ut fra tidligere erfaringer og forskning ville man ha forventet at de fleste elever med dette utgangspunktet enten ville være ute av opplæring eller forsinket etter to år. Evalueringen konkluderte med at forsøket har bidratt til et langt lavere frafall og til en

¹ GIVO: arbeidsutvalg nedsatt av Kunnskapsdepartementet i 2006.

² NIFU *Praksisbrev – et vellykket tiltak mot frafall: hva er lærdommene?* (2011)

bedre gjennomføring av yrkesutdanning for de som har deltatt, enn det man ville ha forventet dersom de hadde fulgt ordinært løp i videregående opplæring.³

I Meld. St. 20 (2012–13) *På rett vei*, ble det foreslått å forskriftsfeste læreplanene for praksisbrevet, innføre en fylkeskommunal plikt til å tilby praksisbrev som et ordinært tilbud innenfor tilbudsstrukturen, og å etablere praksisbrev innenfor flere fagområder i samarbeid med partene i arbeidslivet.

I regjeringens politiske plattform (*Sundvolden-erklæringen*) fremgår det at regjeringen «vil utvide praksisbrevordningen, med mål om at alle fylker skal tilby dette». Departementet vil derfor foreslå at det innføres en plikt for fylkeskommunen til å tilby praksisbrevordningen som et supplement til yrkesfaglig videregående opplæring.

2.2 Gjeldende rett

Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter opplæringsloven § 3-1 sjette ledd etter søknad rett til inntak til ett av tre alternative utdanningsprogram. Retten til videregående opplæring gir rett til tre år heltid videregående opplæring, jf. opplæringsloven § 3-1 første ledd. Dersom læreplanen forutsetter lengre opplæringstid enn tre år, gjelder retten tilsvarende opplæringstiden fastsatt i læreplanen. Fagopplæring omfatter normalt to år opplæring i skole og ett år opplæring i bedrift, men når bedriftsopplæringen blir kombinert med verdiskaping, kan den strekke seg over to år (2+2-modellen), jf. § 3-3. Ved omvalg utvides retten med ett år, jf. bestemmelsens fjerde ledd. Retten til videregående opplæring gir rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og tilhørende forskrifter, herunder den til enhver tid gjeldende tilbudsstrukturen og læreplanverk.

Innholdet i retten til opplæring er regulert i forskrift til opplæringsloven og læreplanverket, herunder fag- og timefordelingen. Forskriftene er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 3-4. I § 1-3 i forskrift til opplæringsloven heter det at den videregående opplæringen skal være i overensstemmelse med Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Den videregående opplæringen skal lede frem til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse, jf. § 3-3. Av forskrift til opplæringsloven §§ 3-42 og 3-67 følger at vitnemål blir gitt som dokumentasjon for bestått opplæringsløp som gir studie- og/eller yrkeskompetanse, mens fag- eller svennebrev blir gitt som dokumentasjon for bestått fag- eller svenneprøve. I de tilfeller der vilkårene for vitnemål eller fag- og svennebrev ikke er oppfylt, skal det etter forskriften § 3-45 utskrives kompetansebevis.

Det følger av opplæringsloven § 3-3 tredje ledd at fagopplæringen normalt omfatter to års opplæring i skole og ett års opplæring i bedrift. Når opplæringen i bedrift blir kombinert med verdiskaping i bedrift, kan opplæringen strekke seg over to år. Med hjemmel i § 3-3

³ NIFUs rapport viser bl.a. at av 51 kandidater var det 41 som gjennomførte praksisbrevperioden, og 38 av disse gikk opp og besto praksisbrevprøven. Av de totalt 51 praksisbrevkandidatene som startet høsten 2008 var 49 prosent i lære ett år etter praksisbrevløpet, 22 prosent var i skole, 18 prosent var i arbeid mens åtte prosent var utenfor opplæring eller hadde ukjent status.

fjerde ledd kan fylkeskommunen godkjenne lærekontrakter eller opplæringskontrakter som inneholder unntak fra den fastsatte opplæringsordningen.

Av § 4-1 følger at lærling er den som har skrevet lærekontrakt med sikte på fag- eller svenneprøve. Lærekandidat er den som har skrevet opplæringskontrakt med sikte på en mindre omfattende prøve enn fag- eller svenneprøve. Hovedforskjellen mellom en lærling og en lærekandidat er at målet med opplæringen er forskjellig. Lærlingen skal nå alle målene i læreplanen, mens det for lærekandidaten skal utarbeides en individuell læreplan ut fra kandidatens evner og forutsetninger. Et annet skille er retten til spesialundervisning. Lærekandidater som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til spesialundervisning etter kapittel 5, jf. § 4-2 femte ledd. Lærlinger har ikke en tilsvarende rett, men vil ha rett til spesialundervisning der opplæringen foregår i skole, hvor de har status som elev.

Fylkeskommunen skal etter opplæringsloven § 13-3 fjerde ledd *«planleggje og byggje ut det vidaregåande opplæringstilbodet under omsyn til blant anna nasjonale mål, ønska til søkjarane og det behovet samfunnet har for vidaregåande opplæring i alle utdanningsretningar og for ulike aldersgrupper»*. Innenfor dette beslutter fylkeskommunen hvilke opplæringstilbud som skal tilbys, og i hvilket omfang.

Praksisbrev tilbys i dag i to fylker gjennom godkjente forsøk, jf. opplæringsloven § 1-4. Forsøksperioden ble i 2015 forlenget frem til 2017. For å sikre at de fylkene som allerede tilbyr praksisbrev gjennom godkjent forsøk kan gi et helhetlig tilbud, vil departementet forlenge forsøksperioden med ytterligere ett år.

2.3 Departementets vurderinger

2.3.1 Standardisert grunnkompetanse

Etter gjeldende rett skal studie- og yrkeskompetanse dokumenteres med vitnemål eller fag- eller svennebrev. Der vilkårene for slik dokumentasjon ikke er oppfylt, skal det utstedes kompetansebevis som dokumentasjon på den kompetansen som er oppnådd eller den opplæringen som er gjennomgått. Kompetansebevis er dokumentasjon på grunnkompetanse, jf. opplæringsloven § 3-3, og er i motsetning til vitnemål og fag- og svennebrev, ikke standardisert. Opplæringsloven med tilhørende forskrifter gir i dag ikke hjemmel for opplæring innrettet mot en standardisert kompetanse på et lavere nivå enn studie- og yrkeskompetanse.

Kompetansebevis utstedes typisk til elever og kandidater som har fulgt en individuelt tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven §§ 4-1 og 5-5. I praksisbrevforsøkene har målgruppen vært søkere til yrkesfaglige utdanningsprogrammer som har svake skoleresultater fra ungdomsskolen. Opplæringen til praksisbrev følger regelverket som gjelder for lærekandidater, men praksisbrev har ikke vært et individuelt tilpasset opplæringstilbud. De fleste kandidatene som deltok i forsøket, fullførte praksisbrevløpet og fortsatte mot fag- eller svennebrev. Etter departementets vurdering tilsier erfaringene fra forsøket at det er behov for et tilbud for de som faller mellom dagens to yrkesfaglige

opplæringsordninger. Det vil være ungdom som ikke er motivert for ordinær opplæring i skole, men som ikke har lærevansker eller særskilte behov.

Praksisbrevet skal være et avsluttende fagnivå. Det er et mål at praksisbrevkandidatene etter fullført opplæring skal stå igjen med en kompetanse som arbeidslivet har behov for. Etter departementets vurdering bør derfor læreplanene utarbeides lokalt. På denne måten vil læreplanene utvikles med formål om å dekke et lokalt behov for arbeidskraft. En god lokal forankring vil også kunne bidra til at praksisbrevkandidatene er attraktive i arbeidsmarkedet etter fullført opplæring.

Det foreslås at det i forskrift fastsettes noen nasjonale rammer for hvordan læreplanene i programfag skal bygges opp, bl.a. for å sikre at kandidatene kan dokumentere hele kompetansemål innen programfagene. I tillegg bør det, som i forsøkene, stilles nasjonale krav til opplæring i fellesfag. Dette vil gjøre praksisbrevet mer standardisert, og vil bidra til en mer smidig overgang til ordinært løp for de elevene som velger det. Forslag til endringer i forskrift til opplæringsloven vil sendes i egen høring senere.

Praksisbrevforsøket var innrettet som en videreutvikling av lærekandidatordningen, men skulle samtidig være noe annet ved at praksisbrevet var basert på en felles læreplan og standardisert dokumentasjon. Hovedforskjellen mellom praksisbrev og ordinært løp, er at opplæringen i praksisbrevordningen omfatter færre kompetansemål enn den ordinære læreplanen. Den avsluttende prøven er derfor også tilsvarende mindre i omfang. Selv om utvalget av kompetansemål for praksisbrevet varierer, skiller praksisbrevordningen seg vesentlig fra lærekandidatordningen ved at alle praksisbrevkandidatene innen et lærefag følger den lokalt fastsatte læreplanen. Praksisbrevløpet er således ikke individuelt tilpasset. Etter departementets vurdering tilsier dette at praksisbrevkandidatene ikke bør gis rett til spesialundervisning i bedriftsdelen av opplæringen, tilsvarende ordningen for lærlinger. Ungdommer som ikke vil få tilfredsstillende utbytte av opplæringen uten spesialundervisning, bør tilbys lærekandidatordningen. Departementet viser for øvrig til at praksisbrevkandidatene vil ha rett til spesialundervisning i tråd med kapittel 5 i skoledelen av opplæringen hvor de vil ha status som elever.

I forsøkene har praksisbrevkandidatene etter fullført og bestått løp fått utstedt et kompetansebevis. Etter departementets vurdering er det en forskjell på grunnkompetanse som kan variere fra kandidat til kandidat og et standardisert avsluttende fagnivå. Det bør derfor ikke utstedes kompetansebevis, men en egen dokumentasjon for bestått praksisbrevordning. På denne måten legger man til rette for at praksisbrevet over tid vil bli en kjent standard som uttrykk for et bestemt kompetansenivå. På denne bakgrunn foreslår departementet at praksisbrevkandidaten etter endt opplæring skal fremstille seg til en praktisk prøve (*praksisbrevprøve*) og at kandidaten ved bestått prøve vil få utstedt et *praksisbrev* som dokumentasjon.

2.3.2 Praksisbrevkandidatens rett til videre opplæring

Det er departementets vurdering at praksisbrevkandidatene fremdeles vil ha mer igjen av den tidsmessige retten til videregående opplæring etter fullført praksisbrevløp, og derfor ikke skal anses for å ha fullført og bestått yrkesopplæring. Dette medfører også at en som

har fullført og bestått praksisbrevløpet, som voksen vil ha rett til mer videregående opplæring etter opplæringsloven § 4A-3. I motsatt tilfelle vil praksisbrevkandidatene stilles i en dårligere posisjon enn andre som har gjennomført to år videregående opplæring.

Praksisbrevordningen vil være to år fulltid opplæring. At praksisbrevkandidatene ikke skal ha reduserte rettigheter til videre opplæring, innebærer at kandidatene må ha en rett til videre opplæring. Hvilken rett praksisbrevkandidatene har videre, vil blant annet avhenge av hvilket valg de tar. Dersom de fortsetter den yrkesfaglige opplæringen i samme lærefag, vil de kunne få ytterligere to år opplæring i bedrift dersom opplæringen kombineres med verdiskaping, eventuelt ett års opplæring i skole. Ved omvalg til et annet utdanningsprogram etter fullført praksisbrev, vil de ha rett til to år med opplæring. Ved omvalg til et annet utdanningsprogram etter kun ett år praksisbrev, vil kandidatene, på lik linje med andre elevgrupper, ha rett til tre år med opplæring.

Praksisbrevkandidatene følger ikke ordinære læreplaner, og har mindre opplæring i fellesfag og programfag enn elever som følger ordinær opplæringsordning. Opplæring i de resterende kompetansemålene i programfag vil normalt skje gjennom opplæring i bedrift, og programfagsopplæringen vil være uproblematisk å fullføre dersom kandidaten fortsetter innen samme lærefag. For at praksisbrevkandidatene ikke skal ha reduserte rettigheter, mener departementet at fylkeskommunen må ha ansvaret for formidling til lære plass for kandidatene som ønsker å gå videre mot fag- eller svenneprøven, på lik linje med øvrige søkere til lære plass.

Praksisbrevkandidatene vil etter fullført og bestått praksisbrevløp mangle fellesfagene engelsk, kroppsøving og naturfag. Etter departementets vurdering må kandidatene også ha rett til opplæring i disse fellesfagene. Av hensyn til den tidsmessige retten til videregående opplæring, bør slik opplæring gis parallelt med opplæring i bedrift. Hvordan slik opplæring skal finne sted, bør avgjøres lokalt.

Praksisbrevløpet skal være en avsluttende opplæring som gir en kompetanse i seg selv, noe som kan tilsi at kandidatene etter fullført og bestått praksisbrevprøve bør anses for å ha fullført og bestått opplæring. Det er likevel klart at ungdomsretten ikke er brukt opp. Videre er det klart at «fullført og bestått fag- og yrkesopplæring» slik det er benyttet i opplæringsloven for øvrig, henviser til opplæring som gir svennebrev, fagbrev eller yrkeskompetanse. Departementet viser også til at retten til påbygging til studiekompetanse etter fullført og bestått yrkesopplæring etter opplæringsloven § 3-1 ellefte ledd (Vg4), ikke vil gjelde for praksisbrevkandidater.⁴ Det sentrale for denne vurderingen er at påbygging er et skoleår med en fagsammensetning og et timetall som til sammen ivaretar kravene til generell studiekompetanse. Påbygging tilbys i dag som et alternativ til å gå ut i lære (Vg3) og som et tilbud for de som har fullført og bestått yrkesopplæring (Vg4). I begge tilfeller vil elevene på påbygg ha med seg noen fellesfag fra opplæringen på Vg1 og Vg2. Andelen fellesfag er flere enn praksisbrevkandidatene har etter to års opplæring.

⁴ Prop. 86 L (2013-2014)

Departementet fremholder derfor at praksisbrevkandidater bare vil ha rett til påbygging dersom de tilfredsstillende de samme kravene som stilles til andre.

2.3.3 Praksisbrev i alle fylker

Evalueringen av forsøksordningen med praksisbrev viser at ordningen har hatt en klar effekt på gjennomføring og tilgangen til læreplass i bedrift for de kandidatene som deltok. I tillegg viser evalueringen at kandidatene i praksisbrevordningen tilegnet seg praktiske ferdigheter som ble verdsatt av arbeidslivet. Etter departementets vurdering bør derfor praksisbrevet innføres som et supplement til yrkesfaglig videregående opplæring på permanent basis i alle fylker. Praksisbrevordningen skal ikke være søkbar, men det skal være mulig å vise interesse for praksisbrev ved søknad om inntak til videregående opplæring. Hvem som skal gis tilbud om praksisbrev, bør etter departementets vurdering avgjøres lokalt. Rammene for inntak til praksisbrevopplæringen vil foreslås som endring av forskrift til opplæringsloven i egen høring.

Fylkeskommunen har etter opplæringsloven § 13-3 fjerde ledd ansvaret for å dimensjonere den videregående opplæringen. Opplæringstilbudet skal dimensjoneres både etter nasjonale mål, samfunnets behov og søkerens ønsker. Etter departementets vurdering kan en regulering av praksisbrev som en standardisert grunnkompetanse åpne for at praksisbrevordningen blir et tilbud i mange fylker. Departementet bemerker imidlertid at dagens regelverk ikke inneholder krav om hvilke tilbud innen videregående opplæring fylkeskommunen skal ha. For å sikre at praksisbrevordningen blir et tilbud i alle fylker, vil departementet foreslå at det innføres en plikt for fylkeskommunen til å ha et tilbud om praksisbrev.

Praksisbrevordningen skal være et praktisk opplæringsløp med stort innslag av opplæring i bedrift. Læreplanene for praksisbrevordningen skal utarbeides lokalt i samarbeid med arbeidslivet. Bedrifter som tar imot praksisbrevkandidatene, skal få basistilskudd 1 for hvert av de to opplæringsårene. Departementet foreslår at fylkeskommunen selv skal kunne beslutte omfanget av praksisbrevtilbudet i fylket og hvilke programområder det skal tilbys i. Når det gjelder fellesfagopplæringen for kandidatene som ønsker å benytte seg av muligheten til å gå mot fag- eller svennebrev, viser departementet til at denne delen av opplæringen vil være identisk med den fellesfagopplæringen øvrige elever i yrkesfaglig videregående opplæring skal ha.

Etter departementets vurdering vil fylkeskommunene ha gode forutsetninger for å oppfylle en plikt til å tilby praksisbrev og samtidig ivareta kandidatenes rett til å gå videre mot fag- eller svennebrev.

Departementets forslag innebærer at alle fylkeskommuner får en plikt til å opprette et tilbud om praksisbrev. Det kan være situasjoner hvor flere fylkeskommuner ønsker å samarbeide for å gi et tilbud til flest mulig av elevene i den relevante gruppen. Etter departementets vurdering kan det være positivt om fylkeskommuner samarbeider om styrking eller utvidelse av praksisbrevordningen, men under den forutsetning at den enkelte fylkeskommune samtidig oppfyller plikten til å gi et reelt tilbud i sitt eget fylke.

2.4 Departementets forslag

Departementets forslag er å innføre praksisbrev som supplement til yrkesfaglig videregående opplæring. Praksisbrevordningen skal være et toårig opplæringsløp som avsluttes med en praktisk prøve. Etter fullført og bestått opplæringsløp, skal det utstedes et praksisbrev som dokumentasjon på opplæringen. Det foreslås at fylkeskommunen skal ha en plikt til å ha et tilbud om praksisbrev innen minst ett yrkesfaglig utdanningsprogram.

En praksisbrevkandidat er noe annet enn en lærling eller lærekandidat. Departementet foreslår derfor at *praksisbrevkandidat* innarbeides i regelverket som et eget begrep. Dette er i tråd med dagens systematikk i opplæringsloven, hvor en bestemmelse gjelder de som er særskilt nevnt. Likeså vil *praksisbrevprøven* være noe annet enn fag- og svenneprøve, og *praksisbrevet* som dokumentasjon på fullført og bestått praksisbrevprøve vil være noe annet enn fag- og svennebrev.

2.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget innebærer ikke vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Det foreslås at læreplanene for praksisbrevopplæringen skal utarbeides lokalt. Læreplanene skal baseres på et utvalg av kompetansemål for de eksisterende læreplanene for programfag. Departementet legger til grunn at dette arbeidet kan gi en liten kostnadsøkning for fylkeskommunene i en oppstartsperiode. Anslagsvis vil arbeidet i den enkelte fylkeskommune kreve frikjøp av fire fagpersoner i et omfang tilsvarende totalt 14 timer. Dette vil utgjøre en kostnad på om lag kr 23 500. På sikt vil praksisbrevlæreplanene være tilgjengelige i en database, og arbeidet med å utvikle egne læreplaner i det enkelte fylke vil reduseres. Departementet legger derfor til grunn at utvikling av læreplaner for praksisbrevopplæringen ikke vil medføre vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Fylkeskommunen har ansvaret for videregående opplæring og finansieringen skjer gjennom rammetilskuddet til fylkeskommunene. Forskjellige skoleløp utløser forskjellige kostnader for fylkeskommunen. Kostnad per elev vil variere ut fra hvilken type videregående utdanning en elev/lærling velger.

Gjennom praksisbrevordningen skal fylkeskommunen utbetale tilskudd til lærebedriften (basistilskudd 1) for begge opplæringsårene. I tillegg vil fylkeskommunen ha opplæringskostnader i form av undervisning i fellesfagene for praksisbrevkandidatene, som vil medføre en avkortning av tilskuddet som gis til lærebedrift. Kostnadene til opplæringen i fellesfagene norsk, matematikk og samfunnsfag vil kunne variere ut fra hvordan dette organiseres av fylkeskommunen, men det må kunne legges til grunn at kostnaden totalt sett ikke overstiger kostnaden av å gi fulltids opplæring i skole. I tillegg skal tilskuddsordningen for opplæring av lærlinger og lærekandidater med særskilte behov også gjelde for praksisbrevkandidatene.

Dersom praksisbrevkandidatordningen ikke hadde vært et mulig tilbud, ville sannsynligvis de fleste praksisbrevkandidatene fulgt minst to år ordinær videregående opplæring i skole. En gjennomsnittlig elevplass på yrkesfag koster i 2014 kr 151 772,-, mens tilskudd til lærebedrifter (basistilskudd 1) er kr 130 287,- i 2015. Siden kostnaden ved en elevplass er høyere enn tilskuddet til lærebedrifter, vil kostnaden ved praksisbrevordningen være mindre enn alternativkostnaden ved at en elev følger ordinær videregående opplæring. Vurderingen er derfor at forslaget ikke vil påføre fylkeskommunene økte kostnader.

2.6 Forslag til ny lovtekst

Opplæringsloven § 1-3 første ledd foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten

Opplæringsloven § 3-1 foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

§ 3-1 *Rett til vidaregåande opplæring for ungdom*

Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til tre års heiltids vidaregåande opplæring. I fag der læreplanen føreset lengre opplæringstid enn tre år, har ungdommen rett til opplæring i samsvar med den opplæringstida som er fastsett i læreplanen. Ungdom som har fylt 15 år, søker sjølv om inntak til den vidaregåande opplæringa.

Elevar, lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar har rett til opplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter.

Heile retten må normalt takast ut i løpet av ein samanhengande periode på fem år, eller seks år når opplæringa heilt eller delvis blir gitt i lærebedrift, og innan utgangen av det året vedkommande fyller 24 år. Fylkeskommunen kan etter søknad gi eleven, lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten løyve til utsetjing eller avbrot i opplæringa utan at retten tek slutt. Departementet gir forskrifter om kva forhold som skal gi rett til utsetjing eller avbrot.

Retten til vidaregåande opplæring blir etter søknad om omval utvida med inntil eitt opplæringsår.

Elev som etter reglane i kapittel 5 har rett til spesialundervisning, har rett til vidaregåande opplæring i inntil to år ekstra når eleven treng det i forhold til opplæringsmåla for den enkelte. Før fylkeskommunen gjer vedtak om utvida opplæringstid, skal det liggje føre sakkunnig vurdering av dei særlege behova eleven har. Retten gjeld også for elevar som har rett til opplæring i og på teiknspråk etter § 3-9, rett til opplæring i punktskrift etter § 3-10 eller rett til særskild språkopplæring etter § 3-12. Kravet om sakkunnig vurdering gjeld ikkje for elevar med rett til særskild språkopplæring etter § 3-12.

Søkjarar har rett til inntak til eitt av tre alternative utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 som dei har søkt på, og til to års vidaregåande opplæring innanfor utdanningsprogrammet. Søkjarar som etter kapittel 5 i lova har rett til spesialundervisning, og som på grunnlag av sakkunnig vurdering har særlege behov for eit særskilt

utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1, har rett til inntak til dette utdanningsprogrammet etter forskrift fastsett av departementet.

Fylkeskommunen skal tilby anna opplæring dersom ein elev, ein lærling, *ein praksisbrevkandidat* eller ein lærekandidat har særlege vanskar med å følgje den opplæringa som er vald.

Departementet gir forskrift om inntak.

Opplæringa i offentleg vidaregåande skole eller i lærebedrift er gratis.

Fylkeskommunen har ansvaret for å halde elevane med nødvendige trykte og digitale læremiddel og digitalt utstyr. Elevane kan ikkje påleggjast å dekkje nokon del av utgiftene til dette utover det som følgjer av forskrift. Fylkeskommunen kan påleggje elevane, lærlingane, *praksisbrevkandidatene* og lærekandidatane å halde seg med anna individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha. Departementet kan gi nærmare forskrifter.

Ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter paragrafen her kan, etter søknad og når det ligg føre særlege grunnar, i staden få vidaregåande opplæring etter § 4A-3.

Den som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring som ein del av ungdomsretten etter første ledd, har etter søknad rett til eitt års påbygging til generell studiekompetanse. Det same gjeld andre som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring innan utgangen av det året dei fyller 24 år. Retten gjeld dei som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring i 2014, eller seinare. Retten kan takast ut når som helst innan utgangen av det året vedkommande fyller 24 år. Lovføresegna i tredje ledd om at retten må takast ut i løpet av ein samanhengande periode på fem, alternativt seks år, gjeld ikkje her.

Det er eit vilkår for rett til vidaregåande opplæring at søkjaren har lovleg opphald i landet. Ungdom som oppheld seg lovleg i landet i påvente av å få avgjort søknad om opphaldsløyve, har likevel berre rett til vidaregåande opplæring etter denne paragrafen når dei er under 18 år og det er sannsynleg at dei skal vere i Noreg i meir enn tre månader. Dei som oppheld seg lovleg i landet i påvente av å få avgjort søknad om opphaldsløyve, og som fyller 18 år i løpet av eit skoleår, har rett til å fullføre påbegynt skoleår. For dei som får avslag på søknaden om opphaldsløyve, gjeld retten til vidaregåande opplæring etter denne paragrafen fram til dato for endeleg vedtak.

Opplæringsloven § 3-2 første ledd foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

Departementet gir forskrifter om samla tid til opplæring i den vidaregåande opplæringa, også om samla læretid for lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar.

Opplæringsloven § 3-3 femte og sjette ledd foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

Dersom fylkeskommunen ikkje kan formidle opplæring i bedrift til dei som ønskjer slik opplæring, må også bedriftsdelen av opplæringa skje i skole. *Praksisbrevopplæring kan ikkje gis i skole.*

Fylkeskommunen skal gi tilbod om opplæring som lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar ikkje kan få i lærebedrifta.

Opplæringsloven § 3-4 foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

§ 3-4 *Innhald og vurdering i den vidaregåande opplæringa*

Departementet gir forskrifter om trinn og programområde, om fag, om mål for opplæringa, om omfanget av opplæringa i faga og om gjennomføringa av opplæringa. *Departementet gir forskrifter om krav til opplæring i fellesfag og programfag for praksisbrevkandidatar.* Departementet gir forskrifter om vurdering av elevar, lærlingar, *praksisbrevkandidatar*, lærekandidatar, privatistar og praksiskandidatar, om klage på vurderinga, om eksamen, om fag- og sveineprøve, *om praksisbrevprøve* og om dokumentasjon. Departementet gir forskrifter om godskriving av tidlegare gjennomgådd opplæring eller praksis.

Elevane, lærlingane, *praksisbrevkandidatane* og lærekandidatane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her. Rektor skal organisere skolen i samsvar med forskrifter etter første leddet og i samsvar med §§ 1-1 og 3-3 og forskrifter etter § 1-5.

Departementet kan etter søknad frå fylkeskommunen gi ein skole løyve til avvik frå forskrifter om læreplanar. Før slikt løyve blir gitt, må det liggje føre fråsegn frå skoleutvalet.

Opplæringsloven § 3-13 foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

§ 3-13 *Opplæring av elevar, lærlingar, praksisbrevkandidater og lærekandidatar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Elevar, lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale, og har behov for alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få nytte eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Når ein elev eller lærekandidat ikkje har eller kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har eleven eller lærekandidaten rett til spesialundervisning etter reglane i kapittel 5. Dette inkluderer nødvendig opplæring i bruk av alternativ og supplerande kommunikasjon.

Opplæringsloven § 4-1 foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

§ 4-1 *Kven som er lærling, praksisbrevkandidat og lærekandidat*

Lærling er etter denne lova den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter forskrifter gitt med heimel i § 3-4. *Praksisbrevkandidat er etter denne lova den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på praksisbrevprøve.* Lærekandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve.

Den tida lærlingar, praksisbrevkandidatar og lærekandidatar får opplæring i skole, gjeld reglane for elevar.

Opplæringsloven § 4-2 foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

§ 4-2 Særlege rettar og plikter for lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidaten

Lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lære kandidaten har rett til opplæring i samsvar med lærekontrakten og opplæringskontrakten.

Lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lære kandidaten er arbeidstakarar i den bedrifta dei har teikna arbeidsavtale med og er plasserte i, med dei rettane og pliktene som følgjer av lover og tariffavtalar. Der lærlingar og lære kandidatar har teikna både arbeidsavtale og lærekontrakt eller opplæringskontrakt med same part, kan arbeidsavtalen likevel ikkje hevast utan at lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan hevast etter § 4-5 tredje leddet og § 4-6 siste leddet.

Når læretida etter kontrakten er over, eller når kontrakten blir heva etter § 4-6, fell også arbeidsavtalen bort. Dersom lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lære kandidaten skal halde fram i bedrifta, må ein ny arbeidsavtale inngåast.

Lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lære kandidatar skal ha same tilgang på pedagogisk-psykologisk teneste som elevar i vidaregåande skole.

Lære kandidatar som ikkje har eller ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning etter kapittel 5. For slik opplæring gjeld § 5-1, bortsett frå andre leddet siste setning, §§ 5-3, 5-4, 5-5 og 5-6 tilsvarande.

Opplæringsloven § 4-3 foreslås å lyde (endringer i kursiv):

§ 4-3 Godkjenning av lærebedrift

Bedrifter som tek på seg opplæring av ein eller fleire lærlingar, *praksisbrevkandidatar* eller lære kandidatar, må vere godkjende av fylkeskommunen. Som lærebedrift kan godkjennast private og offentlege verksemdar og organ for samarbeid mellom bedrifter som i fellesskap tek på seg opplæringsansvar (opplæringskontor eller opplæringsring). Lærebedrifta må vere fagleg vurdert av yrkesopplæringsnemnda før fylkeskommunen kan godkjenne bedrifta. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda før endeleg vedtak blir gjort.

For at eit opplæringskontor eller ein opplæringsring skal bli godkjend, må dei enkelte bedriftene som inngår i kontoret eller ringen, vere godkjende av fylkeskommunen. Der samansetjinga av opplæringskontoret eller opplæringsringen endrar seg, skal kontoret eller ringen melde frå til fylkeskommunen, som skal vurdere godkjenninga på ny.

Ei lærebedrift må kunne gi ei opplæring som tilfredsstillar krava i forskrifter etter § 3-4 om innhaldet i opplæringa. Der lærebedrifta er eit opplæringskontor eller ein opplæringsring, skal dei samarbeidande bedriftene dokumentere at dei samla tilfredsstillar krava i forskriftene etter § 3-4 om innhaldet i opplæringa. Opplæringskontoret må ha føresegner som fastset tilhøvet mellom kontoret og medlemsbedriftene. Opplæringsringen må ha føresegner som fastset tilhøvet mellom dei samarbeidande bedriftene. Føresegnene skal fastsetje kva den enkelte bedrifta skal gi av opplæring, og delinga av tilskotet mellom bedriftene. Ei lærebedrift skal ha ein eller fleire fagleg kvalifiserte personar (fagleg leiar) som har ansvaret for opplæringa, og skal sjå til at opplæringslova med forskrifter blir oppfylt. Kvar enkelt bedrift skal ha ein eller fleire instruktørar som står føre opplæringa av lærlingane, *praksisbrevkandidatane* og lære kandidatanane.

Departementet kan gi nærmare forskrifter om vilkår for godkjenning av lærebedrifter og tap av godkjenning.

Opplæringsloven § 4-4 foreslås å lyde (endringer i kursiv):

§ 4-4 *Rettane og pliktene til lærebedrifta m.m.*

Lærebedrifta pliktar å leggje til rette produksjonen og opplæringa slik at lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten kan nå måla i den fastsette læreplanen. Dersom lærekandidaten har krav på spesialundervisning etter kapittel 5, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan, jf. § 5-5 første leddet. Lærebedrifta skal utvikle ein intern plan for opplæringa, for å sikre at lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten får ei opplæring som tilfredsstillar krava i læreplanen, eventuelt den individuelle opplæringsplanen. Ifall delar av opplæringa skal givast av andre enn lærebedrifta, skal lærebedrifta leggje til rette for dette.

Lærebedrifta skal skape eit godt arbeids- og læremiljø. Arbeids- og opplæringstida til lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten skal til saman ikkje vere lengre enn den arbeidstida som gjeld for andre arbeidstakarar i faget.

Lærebedrifta melder lærlingen til den fagprøva eller sveineprøva som blir halden nærmast den tida da læretida er ute. *Lærebedrifta melder praksisbrevkandidaten til den praksisbrevprøva som blir halden nærmast den tida læretida er ute. Lærebedrifta melder lærekandidaten til kompetanseprøva.* Lærebedrifta stiller nødvendig arbeidsplass, materiale, reiskapar og assistenthjelp til rådvelde under prøva. Lærebedrifta får eigedomsretten til produktet. Dersom fagprøva, sveineprøva, *praksisbrevprøva* eller kompetanseprøva blir teken på ein skole og skolen dekkjer materialutgiftene, får skolen eigedomsretten til produktet av prøva.

Dersom lærebedrifta stansar eller utviklar seg på ein slik måte at ho ikkje lenger finn det mogleg å gi lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten tilfredsstillande opplæring, skal ho melde frå til fylkeskommunen.

Lærebedrifter får tilskot til opplæringa frå fylkeskommunen etter forskrifter gitt av departementet.

Opplæringsloven § 4-5 foreslås å lyde (endringer i kursiv):

§ 4-5 *Lærekontrakt og opplæringskontrakt*

Det skal opprettast skriftleg lærekontrakt mellom lærebedrifta og lærlingen *eller praksisbrevkandidaten* når læreforholdet tek til. Det skal opprettast skriftleg opplæringskontrakt mellom lærebedrifta og lærekandidaten når læreforholdet tek til. Det skal gå fram av kontrakten kven som har ansvaret for dei ulike delane av opplæringa etter den fastsette læreplanen.

For å bli gyldig må kontrakten godkjennast av fylkeskommunen, og han får da verknad frå den tida arbeidsforholdet tek til. Kontrakten skal vise til den eller dei arbeidsavtalane som lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten har. Departementet kan gi nærmare forskrifter om innhaldet i og forma på kontrakten.

Lærlingar og *praksisbrevkandidatar* som har fylt 21 år og som inngår lærekontrakt med full opplæring i bedrift, jf. § 3-3 sjette leddet, skal ha ei prøvetid på seks månader. I

prøvetida kan både lærebedrifta og lærlingen *eller praksisbrevkandidaten* seie opp læreforholdet utan omsyn til § 4-6. Reglane i arbeidsmiljøloven §§ 15-3 og 15-6 gjeld også når lærlingen *eller praksisbrevkandidaten* ikkje er skriftleg tilsett på ei bestemt prøvetid.

Det er ikkje nødvendig med samtykke frå verje når det blir skriva kontrakt.

Opplæringsloven § 4-5 foreslås å lyde (endringer i kursiv):

§ 4-6 *Endring og heving av lærekontrakt og opplæringskontrakt*

Etter samtykke frå fylkeskommunen kan opplæringskontrakten mellom lære kandidaten og lærebedrifta endrast i løpet av kontrakttida til ordinær lærekontrakt med fagbrev eller sveinebrev som mål, *eller lærekontrakt med praksisbrevprøve som mål*. Etter samtykke frå fylkeskommunen kan lærekontrakten mellom lærlingen og lærebedrifta i løpet av kontrakttida endrast til *lærekontrakt med praksisbrevprøve som mål, eller til opplæringskontrakt med kompetanseprøve som mål*. *Etter samtykke frå fylkeskommunen kan lærekontrakten mellom praksisbrevkandidaten og lærebedrifta i løpet av kontrakttida endrast til opplæringskontrakt med kompetanseprøve som mål eller til ordinær lærekontrakt med fagbrev eller sveinebrev som mål*.

Lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan hevast av partane dersom dei er samde om det og etter at lærebedrifta har orientert fylkeskommunen skriftleg om det.

Etter samtykke frå fylkeskommunen kan kontrakten hevast av både lærebedrifta og av lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lære kandidaten dersom

- a) den andre parten gjer seg skyldig i vesentlege brott på pliktene sine i arbeidsforholdet,
- b) lærlingen, *praksisbrevkandidaten*, lære kandidaten eller lærebedrifta viser seg ute av stand til å halde fram i læreforholdet, eller
- c) Lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lære kandidaten skriftleg seier frå at det er ei urimeleg ulempe for han eller ho å halde fram ut kontrakttida.

Fylkeskommunen avgjer i tilfelle når læreforholdet skal ta slutt. Lærebedrifta skal skriva ut ein attest for den delen av kontrakttida som er gjennomført med ei fråsegn om denne delen av opplæringa.

Når lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lære kandidaten frivillig hevar kontrakten, fell retten til vidaregåande opplæring etter § 3-1 bort dersom fylkeskommunen ikkje vedtek noko anna. Når det blir gjort vedtak om å heve ein kontrakt etter krav frå lærebedrifta, beheld lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lære kandidaten retten til vidaregåande opplæring med mindre vedtaket fastset at retten fell bort.

Før det blir gjort vedtak om heving etter krav frå lærebedrifta eller før det blir gjort vedtak om tap av rettar, skal lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lære kandidaten kunne forklare seg munnleg for den som skal gjere vedtaket.

Etter samtykke frå fylkeskommunen kan læretida avbrytast i samband med permisjon.

Dersom lærebedrifta stansar eller ikkje lenger fyller vilkåra for godkjenning etter § 4-3, eller dersom fylkeskommunen finn at opplæringa ikkje er tilfredsstillande, skal fylkeskommunen søkje å skaffe lærlingane, *praksisbrevkandidatene* eller lære kandidatane

ny læreplass for resten av kontrakttida. Den nye lærebedrifta går inn i kontrakten i staden for den tidlegare lærebedrifta. Etter samtykke frå fylkeskommunen kan kontrakttida i den nye lærebedrifta gjerest inntil eitt år lengre dersom opplæringa har vore mangelfull.

Lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan ikkje endrast eller hevast på annan måte enn etter denne paragrafen. Unntak gjeld for lærlingar og *praksisbrevkandidater* som har prøvetid etter § 4-5 tredje leddet.

Opplæringsloven § 4-7 foreslås å lyde (endringer i kursiv):

§ 4-7 Internkontroll i den enkelte lærebedrifta

Lærebedrifta skal ha intern kvalitetssikring, slik at lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten får opplæring i samsvar med lova her og forskrifta til denne. Ein eller fleire representantar for arbeidstakarane skal saman med den eller dei faglege leiarane jamleg sjå til at lærebedrifta følgjer pliktene etter opplæringslova med forskrift.

Lærebedrifta skal årleg rapportere til fylkeskommunen om opplæringa av lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar. Departementet kan gi nærmare forskrifter om rapporteringsplikta til lærebedrifta.

Opplæringsloven § 4-8 tredje ledd foreslås å lyde (endringer i kursiv):

Fylkeskommunen skriv ut fagbrev, sveinebrev og *praksisbrev* på grunnlag av greidd prøve, og kompetansebevis for opplæring som er gjennomført.

Fylkeskommunen godkjenner praksis for kandidatar som melder seg til fagprøve eller sveineprøve utan læretid, jf. § 3-5.

Opplæringsloven § 13-3 fjerde ledd foreslås å lyde slik (endringer i kursiv):

Fylkeskommunen skal planleggje og byggje ut det vidaregåande opplæringstilbodet under omsyn til blant anna nasjonale mål, ønska til søkjarane og det behovet samfunnet har for vidaregåande opplæring i alle utdanningsretningar og for ulike aldersgrupper, og under omsyn til ansvaret sitt for opplæring i fengsel og i sosiale og medisinske institusjonar og behovet for spesialundervisning. *Fylkeskommunen skal gi tilbod om praksisbrev.*

2.7 Merknader til lovforslaget

Til § 3-1:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i *andre, tredje, syvende og niende ledd.*

Til § 3-2:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i *første ledd første punktum.*

Til § 3-3:

Femte ledd har fått et nytt annet punktum. Her presiseres det at praksisbrevkandidater ikke kan få tilbud om bedriftsdelen av opplæringen i skole. Dersom en praksisbrevkandidat ikke kan formidles til opplæring i bedrift, må kandidaten tilbys annen opplæring enn praksisbrevløpet, jf. § 3-1 syvende ledd.

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i bestemmelsens *sjette ledd*.

Til § 3-4:

Det er lagt til et nytt andre punktum i *første ledd*. Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å gi forskrifter om nasjonale krav til lokalt fastsatte læreplaner for praksisbrev, og om opplæring i fellesfag for praksisbrevkandidater.

«Praksisbrevkandidat» og «praksisbrevprøve» er innarbeidet i *første og andre ledd*.

Til § 3-13:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i bestemmelsens tittel og i *første ledd*.

Bestemmelsen slår fast at praksisbrevkandidater med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon har de samme rettighetene som elever, lærlinger og lære kandidater.

Merk at det ikke er foretatt endringer i bestemmelsens andre ledd. Praksisbrevkandidater gis ikke rett til spesialundervisning i bedriftsdelen av opplæringen. Kandidater som har behov for spesialundervisning i bedriftsdelen av opplæringen, bør tilbys lære kandidatordningen. Praksisbrevkandidater vil ha rett til spesialundervisning i skoledelen av opplæringen, hvor de vil ha status som elever.

Til 4-1:

Første ledd har fått et nytt punktum hvor det fremkommer hvem som er praksisbrevkandidat.

I nytt *andre ledd* lovfestes gjeldende rett for lærlinger og lære kandidater, samtidig som det presiseres at også praksisbrevkandidatene skal ha status som elever den tiden de får opplæring i skole. Opplæringslovens regler om elevenes rettigheter og plikter gjelder tilsvarende for lærlingene, praksisbrevkandidatene og lære kandidater. I bedriftsdelen av opplæringen har den enkelte status som lærling, praksisbrevkandidat eller lære kandidat.

Til § 4-2:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i bestemmelsens tittel og *første, andre, tredje og fjerde ledd*.

Bestemmelsen slår fast at praksisbrevkandidater har de samme rettigheter og plikter som lærlinger og lære kandidater, med unntak for retten til spesialundervisning som kun gjelder for lære kandidater. Se også merknad til § 3-13.

Til 4-3:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i *første og tredje ledd*. Bestemmelsen slår fast at det ikke skal stilles andre krav til godkjenning av lærebedrifter som tar på seg opplæring av praksisbrevkandidater.

Til § 4-4:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i bestemmelsens *første, andre og fjerde ledd*.

Tredje ledd har fått et nytt annet punktum som presiserer at det er lærebedriften som har ansvaret for oppmelding til praksisbrevprøven. Dagens andre punktum er fjernet og erstattet av nytt tredje punktum.

Til § 4-5:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i *første, andre og tredje ledd*. Bestemmelsen slår fast at praksisbrevkandidater skal ha lærekontrakt, og at det er de samme vilkårene for praksisbrevkandidater som for lærlinger.

Til § 4-6:

Første ledd er endret ved at det slås fast at lærlinger og lære kandidater kan få endret lærekontrakten eller opplæringskontrakten til lærekontrakt med praksisbrevprøven som mål. *Første ledd* har også fått et nytt tredje punktum hvor det fremgår at praksisbrevkandidatens lærekontrakt kan endres til å enten bli en ordinær lærekontrakt med sikte på fag- eller svenneprøve, eller til en opplæringskontrakt med sikte på en kompetanseprøve. Merk at en endring til lærekontrakt med fag- eller svennebrev som mål innebærer at kandidaten må fylle de samme kravene som lærlinger for å kunne fremstille seg til fag- eller svenneprøven. Det stilles krav om bestått i de fagene som er fastsatt i fag- og timefordelingen for Vg1, Vg2 og Vg3 for det aktuelle utdanningsprogrammet, jf. forskriften § 3-51.

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i *tredje, femte, sjette, åttende og tiende ledd*. Bestemmelsen slår fast at det er de samme reglene for endring og heving av lærekontrakt for praksisbrevkandidater som det er for lærlinger.

Til § 4-7:

«Praksisbrevkandidat» er innarbeidet i *første og andre ledd*.

Til § 4-8:

Tredje ledd slår fast at «praksisbrev» er betegnelsen på dokumentasjon på bestått praksisbrevprøve, og at det er fylkeskommunen som utsteder dette.

Til § 13-3 fjerde ledd:

Nytt *andre punktum* pålegger fylkeskommunen en plikt til å gi tilbud om praksisbrevopplæring til ungdom i sitt fylke. Fylkeskommunen står fritt til å vurdere i

hvilke utdanningsprogram det skal gis tilbud om praksisbrev, og om det skal tilbys praksisbrev innen flere lærefag.

3 Godkjenningsordning for utenlandsk fagopplæring

3.1 Bakgrunnen for forslaget

Med Norges tilpasning til et indre arbeidsmarked gjennom EØS-avtalen, har utenlandsk arbeidskraft fra EU-området fått friere og enklere tilgang til arbeid i Norge, og omfanget av utenlandsk arbeidskraft fra EU-land har økt betraktelig. Det økte omfanget av arbeidskraft fra EU-området har ikke blitt møtt med en kapasitet til å vurdere arbeidskraftens kompetanse opp mot til norsk fagutdanning, og per i dag er det ingen som er pålagt å gjøre en slik vurdering. Et sentralt tiltak i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet er et bedre system for kontroll med fagkompetanse.

Også for den enkelte er det viktig med en ordning som kan dokumentere nivå, omfang og faglige innhold på utenlandsk utdanning, sammenlignet med lignende norsk utdanning. Uten en slik dokumentasjon vil den enkeltes muligheter til å gjøre bruk av utdannelsen sin i arbeidslivet kunne bli begrenset. Noen ganger kan dette begrense muligheten til i det hele tatt å få arbeid, i andre tilfeller muligheten til å få en jobb basert på den kompetansen en faktisk har. Norsk arbeidsliv trenger kompetanse og arbeidskraft innenfor mange fagområder, men har behov for en ordning som kan verifisere gjennomført utenlandsk fagopplæring og bekrefte at nivå og innhold er likestilt med norsk fagopplæring. En nasjonal ordning for godkjenning av utenlandsk fagopplæring vil kunne bidra til en bedre utnyttelse av den samlede kompetansen i arbeidsstyrken.

3.2 Gjeldende rett

Etter opplæringsloven er det per i dag ingen som har et lovbestemt ansvar for, eller myndighet til, å godkjenne at en utenlandsk fagopplæring er sidestilt med en norsk fagopplæring. Det foreligger ingen individuell rett til å få en godkjenning. Etter henstilling fra Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet utfører noen fylkesmenn vurderinger av om utenlandsk fagopplæring er sidestilt med norsk fagopplæring. Fylkesmennene gjør dette på et frivillig grunnlag og ordningen har ikke hjemmel i lov eller forskrift. Fylkesmennenes vurderinger er ingen formell godkjenning. I arbeidet med vurderingen av utenlandsk fagopplæring har fylkesmennene fått bistand fra fylkeskommunene.

I forskrift til opplæringsloven § 1-16 og forskrift til friskoleloven § 5a-3 er det bestemmelser om godkjenning av tidligere bestått videregående opplæring i Norge og utlandet. Etter disse bestemmelsene kan rektor godkjenne enkeltfag som bestått etter læreplanverket, hvis en elev tidligere har bestått det samme faget eller et likeverdig eller mer omfattende fag i Norge eller i utlandet. Videre kan fylkeskommunen godkjenne et opplæringsår som er gjennomført og bestått i utlandet, som en del av norsk videregående opplæring. For å kunne godkjennes må innholdet i opplæring være likeverdig med eller

mer omfattende enn opplæringen etter læreplanverket og ha hovedvekten på fagkretsen i det norske opplæringsåret. Det er ikke et krav at den utenlandske utdanningen inneholder alle enkeltfagene i det aktuelle utdanningsprogrammet.

3.3 Departementets vurderinger

Departementet mener det er et stort behov for en nasjonal ordning for godkjenning av utenlandsk fagopplæring. Både de som har slik utdanning og arbeidslivet etterspør en slik ordning. En godkjenningsordning vil bidra til økt deltakelse i arbeidslivet og en bedre utnyttelse av arbeidsstyrkens kompetanse.

Etter departementets vurdering bør ordningen gjelde godkjenning av utenlandsk fagopplæring som ligger på nivå med videregående opplæring i Norge. Andre land kan ha utdanningssystemer som ligger på andre nivåer, og må da godkjennes ut fra disse nivåene. Det europeiske kvalifikasjonsrammeverket vil være et nyttig hjelpemiddel i denne nivåvurderingen. For at en godkjenningsordning skal være nyttig for arbeidslivet, må det sentrale i vurderingen være om den utenlandske utdanningen er likestilt med tilsvarende norsk utdanning. At utdanningen er likestilt betyr at den må være på samme nivå og omfang som den norske utdanningen og at det faglige innholdet må kunne sidestilles. At innholdet kan sidestilles innebærer ikke at det må være identisk, men at det inneholder mange av de vesentlige elementene i faget.

Å gjennomføre godkjenning av utenlandsk utdanning forutsetter kjennskap til andre lands utdanningssystemer og proserdyrer for verifiseringsprosessen. Videre forutsetter det kjennskap til det norske utdanningssystemet og nivåene i utdanningssystemet og i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. For å kunne vurdere og godkjenne utenlandsk fagopplæring vil det dessuten være behov for kunnskap om faglig innhold i de forskjellige utdanningene. Etter departementets vurdering vil det neppe være mulig for et enkelt organ å ha den nødvendige kunnskapen om alle norske fagutdanninger. Organet som gis godkjenningsmyndighet, må derfor benytte seg av ekstern faglig ekspertise i vurderingen av utenlandske utdanninger. Slik faglig ekspertise kan for eksempel hentes fra etablerte faglige organ som de faglige rådene i videregående opplæring eller prøvendemnder for fag- eller svenneprøver.

For høyere utdanning er det etablert godkjenningsordninger der NOKUT gir generell godkjenning, det vil si godkjenning av nivå og omfang i forhold til den norske gradsstrukturen. Den enkelte utdanningsinstitusjon kan i tillegg gi faglig godkjenning, noe som innebærer en faglig vurdering av utdanningens spesifikke innhold opp mot en spesifisert akkreditert norsk høyere utdanning.

Departementet har nylig sendt på høring et forslag om å etablere en ordning for godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning hvor NOKUT skal ha det operative ansvaret.

Etter departementets syn vil mange av vurderingene i godkjenningsprosessen kreve samme type kompetanse uavhengig av hvilket utdanningsnivå godkjenningen gjelder. Det vil derfor være en fordel dersom alle utdanninger, uavhengig av nivå, godkjennes av

samme organ. At samme organ gir godkjenning på alle nivåer vil også være en fordel i saker hvor det i utgangspunktet er uklart hvilket nivå i norsk utdanning en utenlandsk utdanning skal sammenlignes med. For enkeltpersoner som skal få sin utdanning godkjent, vil det også være enklest å ha ett organ å forholde seg til uavhengig av nivået på utdanningen. På denne bakgrunn mener departementet at godkjenningsordningen for utenlandsk fagopplæring bør legges til NOKUT.

3.4 Departementets forslag

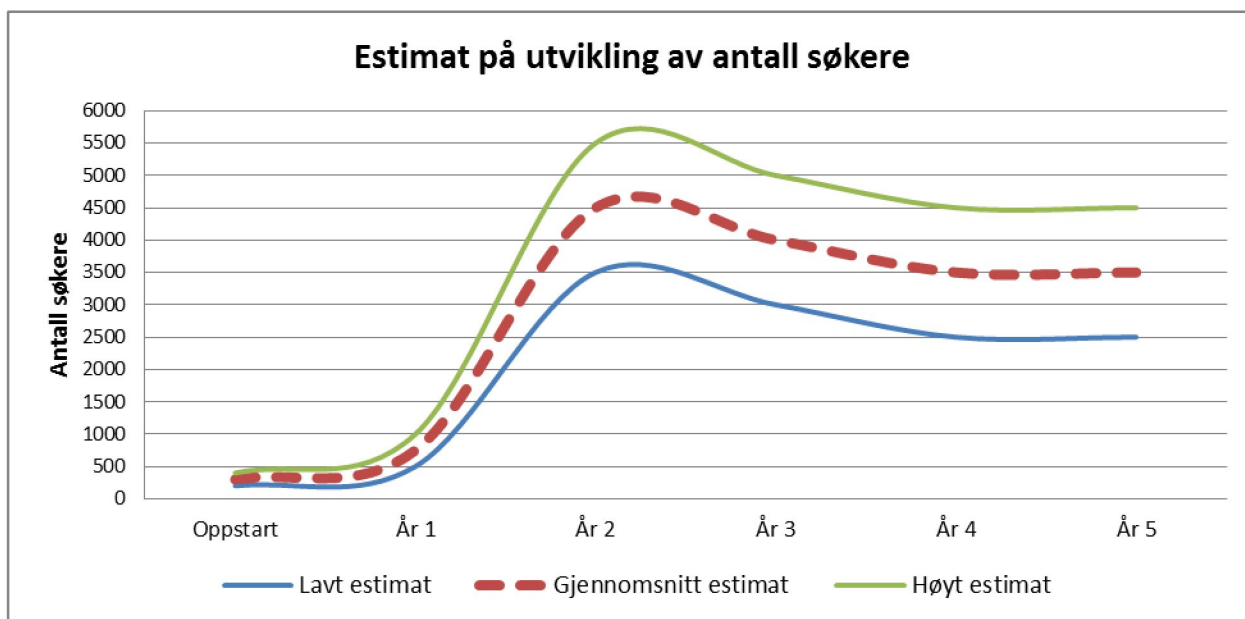
Departementet foreslår å etablere en ordning for godkjenning av utenlandsk fagopplæring på videregående opplærings nivå. Godkjenningen skal innebære verifisering av dokumentasjon, godkjenning av nivå og omfang og godkjenning av faglig innhold. Det foreslås at godkjenningsmyndigheten legges til departementet. Det operative ansvaret for godkjenningsordningen vil foreløpig bli delegert til NOKUT. Den endelige plasseringen av ordningen vil bli vurdert i forbindelse med vurderingen av fremtidig plassering av NOKUTs kompetansesenter for utenlandsk utdanning som er omtalt i Meld. St. 18 (2014-2015) *Konsentrasjon for kvalitet*.

3.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget vil innebære en utvidelse av kapasiteten og kompetansen i NOKUT. Dette vil i hovedsak medføre økte kostnader til lønn, husleie, strøm og til kjøp av tjenester som faglige vurderinger og oversettelser. Hvor store kostnadene blir vil avhenge av hvor mange som vil søke om godkjenning av utenlandsk fagopplæring. Det er knyttet mange usikkerhetsmomenter til et anslag over antall søknader. Antallet vil bl.a. bli påvirket av utviklingen i norsk og internasjonal økonomi, hvor godt kjent ordningen blir og bruken av verktøyet for bekjempelse av useriøse aktører.

Disse usikkerhetsmomentene tatt i betraktning, antar departementet at pågangen fra personer med fagutdanning som allerede er i Norge, kommer til å være stor de første årene etter at ordningen blir iverksatt

Med utgangspunkt i tilgjengelig statistikk SSB og innspill fra Byggenæringens landsforening er følgende antall søkere estimert for de fire første driftsårene:

Første driftsår vil være en etableringsfase med opplæring og kompetanseskolering av ansatte, og en vil ikke forvente det store omfanget av søknader. Derimot vil en etter hvert som ordningen blir kjent, kunne få en større søkermasse ved at mange arbeidere som allerede er i Norge, kommer til å søke. Etter 4-5 år kan en vente at søkermassen avtar noe.

Utfra et anslag på 3000–3500 søknader per år og en gjennomsnittlig kostnad per søknad på om lag 5000,- kroner, vil den årlige kostnaden være 17 mill. kroner.

3.6 Forslag til ny lovtekst

Ny § 3-4a i opplæringsloven skal lyde:

§ 3-4a Godkjenning av utlandsk fagopplæring

Departementet avgjør etter søknad fra enkeltpersoner om utlandsk fag- eller yrkesopplæring skal godkjennast som likestilt med norsk fag- eller sveinebrev eller vitnemål. Opplæringa er likestilt når den har same nivå og omfang som den norske vidaregåande opplæringa og inneheld mange av dei vesentlege elementa i det aktuelle faget.

Departementet kan gi forskrift om sakshandsaming og klage etter denne føresegna.

3.7 Merknader til lovforslaget

Til ny § 3-4a

Første ledd gir departementet ansvar for og myndighet til å godkjenne utenlandsk fagopplæring som likestilt med norsk videregående opplæring. Godkjenningen skal innebære verifisering av dokumentasjon, godkjenning av nivå og omfang og godkjenning av faglig innhold.

Andre ledd gir departementet hjemmel til å fastsette regler om saksbehandling og klage i forskrift.